

CHARLES DE TRELLO EN ZIJNE DOCHTER LUCRETIA,
DE „PARTHENINE” VAN C. HUYGENS,

DOOR

J. F. M. STERCK.

E gedichten van CONSTANTIN HUYGENS mogen hem als een der pittigste vernuften, als een der schranderste geesten doen uitblinken, toch blijft zelfs voor onze eerste letterkundigen tal van verzen van den „taelgeleerden Haegenaer” even weinig lichtgevend als zijn vertaling van

De(n) Britse(n) Donn',
Die duystre Son

het voor VONDEL was.

Ontstaan de moeilijkheden om den dichter te verklaren van den eenen kant juist hierdoor dat men in die diepzinnige versregels soms nog meer geestigheid wil zoeken dan CONSTANTIN er in heeft willen leggen,¹⁾ van den anderen kant rijzen tallooze bezwaren uit de ongenoegzame kennis van 's mans taaleigen, van zijn levensomstandigheden en van die der personen uit zijn omgeving. Maar ter overwinning van deze moeilijkheden is men den goeden weg opgegaan. Het derde deel van *Oud-Holland* deed ons

¹⁾ Dit blijkt uit de scherpzinnige *Huygens-Studiën* door H. J. EYMAEL (*Kuilenburg* 1886), waarin deze de vroegere commentaren critiseert.

reeds een blik slaan op de schatten, die HUYGENS' Dagboek tot nu toe verborgen hield; moge uit de nog weinig ontgonnen goudmijn van CONSTANTIN's onuitgegeven brieven en gedichten weldra alles te voorschijn worden gebracht, wat kan strekken om een volledig beeld van 's mans uitgebreide kundigheden en belangrijken levensloop te vormen.

Dit zijn de stille wenschen van menig *letterzwoeger*; voorloopig kan men niet beter doen dan MAERLANT's raad te volgen:

„Dic gheven mach gheve alle weghe:
elken radic dat hijs pleghe,
want dat men gheeft dats dat men wint,
ende dat men houdt, vroomt niet een twint.”

Deze woorden indachtig, stel ik mij ten doel een kleine, doch nieuwe en karakteristieke bijdrage te leveren die, zij het ook indirect, tot nadere kenschetsing van personen uit HUYGENS' omgeving kan strekken.

In 1647 dichtte HUYGENS zijn *Eufrasia. Oogen-Troost aen Parthenine, bejaerde Maeghd, Over de verduysteringh van haer een ooge*. Dat achter Parthenine LUCRETIA VAN TRELLO schuilt, is reeds door BILDERDIJK bewezen, ja, vóór hem „opgemerkt door den eerw. R. KOOPMANS.”¹⁾ Onder welke omstandigheden CONSTANTIN deze verzen aan haar schreef, is uitvoerig te vinden in het werk²⁾ door prof. JORISSEN aan hem gewijd. Slechts over LUCRETIA en haar familie hangt grootendeels nog de sluier der vergetelheid uitgespreid. Dat omhulsel geheel wegnemen vermag ik nog niet, ik zal het slechts wat doorzichtiger maken. Het is vooral over haar vader Ridder CHARLES DE TRELLO (of DE TRILLO) dat ik eigenaardige mededeelingen kan geven; 's mans dochters, en bijzonder LUCRETIA, zullen daardoor vanzelf ter sprake, en in nog niet opgemerkte noch juist omschreven omstandigheden te voorschijn komen. Ook op haar vriendschappelijke verhouding tot HUYGENS in zijn jeugd wensch ik, uitvoeriger dan tot nu toe geschied is, de aandacht te vestigen. In het werk van prof. JORISSEN komen over haar jongere jaren geen bijzonderheden voor.

Ter inleiding verzamel ik hetgeen hier en daar over CHARLES DE TRELLO gedrukt is. In 1573 was hij onder WILLEM I bij het beleg en de verovering van Geertruidenberg;³⁾ toen hij in '75 Commandeur van Loevesteyn geworden was, werd het slot nog in '79 onder zijn bestuur hersteld en versterkt.⁴⁾ CH. DE TRELLO nam in 1583 ontslag uit den krijgsmiddele en begaf zich in 't burgerlijk leven,⁵⁾ waarop hij in 1586 door LEICESTER tot

¹⁾ EYMAEL, *Huygens-Studiën*, bl. 125. Dat SCHELTEMA onder dien naam Tesselschade zocht is bekend.

²⁾ CONSTANTIN HUYGENS. Arnhem 1871. bl. 292, volg.

³⁾ Zie de mededeeling van den Heer J. G. FREDERIKS in de *Navorscher* 1885. bl. 288. TRELLO's vader kwam uit Italië: *hij* was van Antwerpen, naar de Hr FREDERIKS mij bericht.

⁴⁾ VAN DAM VAN BRAKEL, *De oorsprong van Loevesteyn en Monnikenland*. Gorinchem 1856. bl. 51.

⁵⁾ v. D. AA, *Biogr. Wdbk.* Dl. 18. bl. 205.

schout van Utrecht werd aangesteld, doch in '88 weer afgezet en gevangen genomen.¹⁾ Later werd hij bevelhebber van Herenthals.²⁾ Bij de inneming van Geertruidenberg, door MAURITS in 1593, vervaardigde hij „*Een Historiael ghesangh*” van zestig coupletten.³⁾ Dat DE TRELLO in 1615 reeds overleden was zal straks blijken.⁴⁾

Hij was gehuwd met CLARA VAN PERSIJN en had vier dochters: SARA ADRIANA (+ 1648), de tweede vrouw van FREDERIK VAN DORP; LUCRETIA (+ 1663); BARBARA (+ 1672) en WALBURCH (geb. 1588, + 11 October 1688) gehuwd met den schout van Delft FR. WILLEMSZ. VAN SANTEN.⁵⁾

Toen CHARLES DE TRELLO in 1586 schout van Utrecht geworden was, nadat Jhr. NICOLAAS VAN ZUYLEN, zijn voorganger, en andere aanzienlijke inwoners de stad hadden moeten verlaten, blijkt hij zich in zijn nieuwe waardigheid zeer willekeurig en nalatig te hebben gedragen. Zelfs lang na zijne afzetting, nog in 1598, evenals ook vóór dat jaar, werd hem de herinnering aan die tijden op onaangename wijze voor den geest geroepen. Dit gebeurde bij gelegenheid dat TRELLO (in 1598) aanspraak maakte op „een onderhout van vijftich gulden ter maent” boven zijn gewone tractement als hopman, zelfs nog „na 't opbreken vant leger”, ofschoon deze som hem slechts was „toegeleyt. zoe lange tleger te velde wesen soude.”⁶⁾

TRELLO had machtige voorspraak om zijn verlangen vervuld te zien: hij werd gesteund door „een favorabel voorschrijven van zijn Excellentie, hoewel hem 't selve onnoodich was, diewijle hij die gunste van genouch alle die heeren voor hem hadde,” te weten van de Staten-Generaal.

Maar FLORIS HEERMALE, thesaurier en gedeputeerde van de Staten van Utrecht, aan een van wiens rapporten⁶⁾ deze bijzonderheden ontleend zijn, was niet te bewegen om tot het verleenen van dit „onderhout” mede te werken, en het was bij een bezoek dat TRELLO hem over die zaak bracht, „verzouckende ende biddende”, dat HEERMALE „hem 't genoth van dyen nyet en wilde verhinderen ende in desen benarden tijt in meerder verdryet doen leven,” — dat de thesaurier het noodig oordeelde „hem die memorie te ververschen van eenige zaecken by hem selver in persoon aengerecht, als

1) WAGENAAR, *Vaderl. Historie*. Dl. VIII. bl. 168.

2) V. DAM VAN BRAKEL, t. a. p.

3) *Navorscher* t. a. p.

4) V. D. AA. t. a. p. deelt nog mede dat een verzameling brieven in 2 deelen (169 in getal), enkele van TRELLO, doch meerendeels aan hem gericht, in het bezit was van Jhr. C. A. VAN SYPENSTEYN.

5) EYMAEL, *Huygens-Studiën*, bl. 123—124.

De Heer J. G. FREDERIKS was zoo vriendelijk mij mede te deelen, dat op 4 Januari 1608 in het Haagsche trouwboek voorkomt: SARA ADRIANA met den Colonel en Gouverneur vanden lande ende stadt Tolen. Dit schijnen dus haar juiste namen te zijn. Vglk. EYMAEL, bl. 123. Aant. 3) in verband met UNGER *Dagboek van C. H.* Bijl. I.

6) J. J. DODT VAN FLENSBURG, *Archief voor kerkelijke en wereldsche geschiedenissen, inzonderheid van Utrecht* Utr. 1848. Dl. VII. bl. 286.

Ook de *Navorscher* 1855. Bijbl. bl. LXXXIV.

vant gene hy in den huyse van den heere van DRAKENBURCH¹⁾, eygener autoriteyt in afhalen van zyn E. geweeren bedreven hadde, insgelycx vant apprehendeeren ende achter straete slepen van eenige heeren vant ridderschap enz. item van den schandelicken ende calmunieusen (*sic*) aenspraeck ende nog arger conclusie in syn libel genomen en in juditio overgegeven." Deze feiten, rapporteert HEERMALE, verdienen toch geen tractement. De Prins was echter van meening „dat men alle gepasseerde onlusten eeuwelyck nyet en moste gedachtich zyn of blyven."

Of DE TRELLO zijn wensch vervuld heeft gezien, blijkt niet; des te duidelijker evenwel, hoe ruw en gewelddadig hij zich als schout van Utrecht had gedragen; tevens wordt hier nader bevestigd, dat hij degen en pen beide wist te gebruiken.

Het is echter vooral in geldzaken dat de vader van LUCRETIA zeer onbeschaafde begrippen getoond heeft. Ik vestig hierop de aandacht omdat, in verband met later te vermelden bijzonderheden, uit dezen karaktertrek, ten opzichte van het lot zijner dochter, gevolgtrekkingen gemaakt kunnen worden.

Reeds twee jaren voordat het verwijt van HEERMALE Ridder de TRELLO trof, in 1596, had de Secretaris der Staten van Utrecht, GILLIS VAN LEDENBERCH, hem per brief aangemaand „om te seynden syne reeckeningen van den schoutampte van de jaeren 87 en 88." Bovengenoemde Jhr. VAN ZUYLEN VAN DRAKENBURCH, die ook TRELLO's opvolger was, had „tot die tijt gereeckent ende soude syne resteerende geerne voort afdoen." Veelbetekenend zijn de woorden, die LEDENBERCH hier bijvoegt: „..... ick gelove dat men hem dese reyse sal moeten quytshelden ende wachten van meer te burgen." ²⁾ Bij het lezen van deze aanhalingen zal het dan ook niemand verwonderen vermeld te vinden, dat, na TRELLO's dood, zijne weduwe in 1618 bij resolutie der Generale Staten „voor de leste reyse nog geaccordeert [moet worden] vier hondert guldens, die sy by gratie eenige jaren voor deesen heeft genoten, nyettegenstaende de voorgaande resolutie, van dat zij haere Ho. Mo. nyet meer moeyelijck en soude vallen." ³⁾

Ook CLARA VAN PERSIJN schijnt veel voorspraak gehad te hebben; immers in 1619 wordt haar toch nog „omme goede consideratiën.... toegeleet vier hondert carolus guldens eens tot haar onderhoud, ten regarde van haeren hoogen ouderdom." ⁴⁾

Lange jaren nog moest de moeder van HUYGENS' vriendin, weinig bemiddeld als zij was, haar leven rekken. Nog in 1630 komt de hoogbejaarde vrouw verzoeken, dat van hoogerhand in haar onderhoud voorzien worde. Nu wendt zij zich om onderstand tot de Staten van Zeeland. Door den steun van den Prins van Oranje en van LUCRETIA's vriend CONSTANTIN HUYGENS wordt aan haar verzoekschrift voldaan. ⁵⁾

TRELLO's voorganger als schout: NIC. VAN ZUYLEN.

²⁾ DODT v. FLENSBURG, t. a. p. bl. 272.

³⁾ T. a. p. blz. 44—45.

⁴⁾ id. blz. 83

⁵⁾ v. DAM v. BRAKEL. bl. 51.

Waren de zoo even vermelde eigenaardigheden van den Heer DE TRELLO wel de eenige oorzaak, dat wij zijn nagelaten familie in zulke droevige omstandigheden vinden? De hier volgende karakterschets van ridder CHARLES geeft eenig antwoord op die vraag. Zij is ontleend aan een aantekening, die ik overschreef uit een handschrift,¹⁾ dat zich te Nürnberg bevindt en door PAUWELS DE KAMPENEER²⁾ is samengesteld. Het daar gernoteerde is, in verband met de bovenstaande bijzonderheden, ook voor de juiste kennis van LUCRETIA's jeugd van belang. Ziehier wat door DE KAMPENEER over zijn vriend CH. DE TRELLO in het jaar 1615 werd aangeteekend:

„Voicy l'Ode que Messire CHARLES DE TRELLO, etc. jadis Gouverneur d'Herentals „en Brabant et de Louvesteyn en Hollande, comme un sélateur très-fervent en la parole „de Dieu a fait, passé trente ans, à l'honneur de Messire PHPE. DE MORNAY³⁾ Sr. du „Plessis etc. françois, sur son livre intitulé: De la vérité de la religion Chrétienne contre „les athées, Mahumétans, Juifs, Epicuréens et autres esprits libertins; pour le grand plaisir „que sa personne print à la lecture notable et digne d'admiration dudict livre, que j'ai „voulu retenir pour la rarité de tels Zélotes aujourdhuy. Comme atteint de même affec- „tion au regard de l'auteur susdit.

A L'AUCTEUR DE CE LIVRE PAR CH. DE TRELLO.

O Phpe de Mornay,
O si j'eusse (ce que n'ay)
d'un Homère l'éloquence,
Il me semble que ferois
Que le monde à haute voix
Chanterait ton excellence.”

Doch laten wij den dichter-krijgsman, die met grondige zelfkennis erkent niet

¹⁾ Door vriendelijke tusschenkomst van Prof. Dr. MAX CONRAT, alhier.

²⁾ Zie over hem en zijn werk v. DER AA, Biogr. Woordenboek X. 107, en verbeter aldaar het geboortejaar in 1555 volgens 'smans eigen mededeeling. Het door VAN DER AA, genoemde: „*Handschrift. . van godsdienstigen aard, waarin fraaije met de pen geteekende beeldjes,*” is ongetwijfeld het te Nürnberg aanwezige (German. Museum. No. 22243. *Sammelbuch*.) De schrijver maakte in dat boek allerlei aantekeningen in verschillende talen, schreef er brieven en versjes in af, o. a. het *Liedekje* uit het *Antwerpsche Liederboek* van 1545: „Hoe luyde riep die Siele tot Godt van binnen.” (Horae Belgicae. Pars XII. No. 56; ook in andere oude liedboekjes.) Verder een anti-paapsch liedje, dat ik later zal uitgeven, en oefende zich daar ook in het penteekenen. Dit 102 fol. groote handschrift bevat voor onzen tijd weinig belangrijks; in hoofdzaak is het gevuld met allerlei godsdienstig-dweeppzieke betoogen. DE KAMPENEER schijnt ook met veel kunstzin bedeed (Zie ook Ferwerda in het nader aan te halen *Wapenboek: omnis elegantioris picturae summus non tantum admirator sed et insigniter peritus* noemt hem PHILIP GALLE) en vooral met Vlaamsche kunstenaars in kennis geweest te zijn. Hoe nederig de zonderlinge schrijver over zijn werk dacht, blijkt op fol. 82. verso, waar hij met veel waarheid uitroept: „Wonder Godt, neemt met mate aen de gedachten van uwen sott.” Zijn spreuk KAMP en EERE komt in het H.S. dikwijls voor als acrostichon. De mede te deelen *Nota* stel ik, door vergelijking met andere aantekeningen uit het boek, in 1615. (Zie ook bl. 281).

³⁾ Philippe du Plessis Mornay (1549 + 1623), bijgenaamd „le Pape des Huguenots”, reist van 1565—72 ook in Nederland. Zijn zoon, PHILIPPE, sneuvelt in het leger van Prins MAURITS in 1605. DE MORNAY is beroemd als krijgs- en staatsman en niet minder bekend om zijne geschriften. Het door TRELLO bezongene werk heeft tot titel: *Traité de la Vérité de la religion chrétienne, contre les athées, épicuriens, payens, juifs, mahumédistes et autres infidèles*. Anvers, 1581. Het werd herdrukt tot 1617 (zie o. a. *Nouvelle Biographie Générale*, du Dr. HOFER, vol. 36. p. 617). De Kampeneer schrijft: PHPE DE MORNAY.

„d'un Homère l'éloquence" te bezitten, in al de strofen van zijn *Ode* niet volgen. Slechts de achtste en laatste is hier nog van belang, omdat zij het jaartal draagt:

Livre, dictz-je, méritant
d'Estre garny d'or luyant
Avecq perles précieuses,
Car de vray c'est un Joyaul
Sur tous aultres riche et beaul
Contre sectes dangereuses.

1585.

Aan dit gedicht voegde P. DE KAMPENEER *in margine* het volgende toe:

„Nota, que quelque temps après, les deux filles, à savoir la deuxiesme et quatrième dudict Sr. C. DE TRELLO, venant visiter mes filles furent de par moy ces vers de la main de leur feu Sr. et Père à elles monstrées, pour leur faire voir en quelle affection honneur et révérence je tendts ¹⁾ le bon, saint et pié esprit de celluy; qui leur fut chose très-agréable, coë celles qui avoient hélas paties et endurées beaucoup à cause d'aucunes gestes ou manières de parler et de faire qu'ovoit ledict personnaige, estant à l'occasion de celles de plusieurs légiers et esventez courtisans qui, ne regardent qu'à l'extérieur, (car il fut un temps bas et destitué de moyens tenu) le tindrent assez pour un homme reddant fantasque ou encervellé, j'usques à le réclamer bouffon du Prince MAURICE et de l'entière court; mais non adroit. Car je soit qu'en aucunes morgues ou manières de faire (tant par un esprit gay ou bizarre qu'il avait de nature, et plus par la réduction de sa condition première, se voiant au regard d'autres petits espaignons comme miz au blan(c)) il samblait excéder le degré ou norme de son eage, si ne fut il pas tel, coë ce chanson et autres inventions piés et assez doctes le tésmoignent."

Onmiddellijk hierna laat DE KAMPENEER dit rijmpje volgen:

„Somma, die geen croonen heeft te verpralen
te vertuysschen of te verbancken,
„Gelt nau by de rycke sotten 2 blancken;
daer Claus Nazzry 40.000 d'alven goll." ²⁾

Dat Ridder CHARLES DE TRELLO zijn *spiess' end' sweerdt* alleen niet gebruikte, maar ook de pen hanteerde en bijwijlen de lier tokkelde, hierop heb ik reeds vroeger

¹⁾ Je tendts, tiens; pié, pieux; paties, souffert; regardent, lees: regardant; je soit, sais. Al zijn de zinswendingen in deze *Nota* vrij zonderling, toch komt zij mij duidelijk genoeg voor, om verdere verklaringen of een vertaling overbodig te maken.

²⁾ Ondanks al mijne nasporingen is deze kostbare Claus Nazzry mij onbekend gebleven. Misschien wordt bedoeld: CLAUS NARR, de zot van het Saksische Hof, wiens portret bestaat op een vliegend blaadje (door JACQ. VAN DER HEYDEN uit Straatsburg). Het bijschrift daarop, in duitsche en latijnsche verzen, heeft tot titel: *In effigiem Nicolai Morionis vulgo Claus Narren*; het leert ons dat CLAUS geboren werd te Ranstätt in Meissen en, 60 jaar oud, te Weida overleed; deze meldt tevens:

....das von meiner Wunderthat
Man ein gantz Buch gesammelt hat.

gewezen; als „sélateur très-fervent en la parole de Dieu” zien wij hem hier voor 't eerst optreden, evenals in een minder verheven hoedanigheid.

Doch laat ik eerst nagaan wat er, „en vérifiant les dates”, uit DE KAMPENEER's mededeeling valt op te maken. *Quelque temps après....* slaat niet op het jaartal 1585, dat onder de *ode* staat, doch beteekent blijkbaar: eenige tijd na *het opschrijven der verzen* door DE KAMPENEER in 1615. Eenigen tijd dáarna komen de dochters van DE TRELLO zijne dochters bezoeken, en het is na dat bezoek dat DE K. zijn *Nota* nog aan de verzen toevoegt.

De woorden: *a fait, passé 30 ans*, die aan DE TRELLO's verzen voorafgaan, wijzen ook juist op 1615 als het jaar waarin DE K. ze in zijn boek neërschreef. Dit betoog zal niemand betwijfelen, die weet dat *les filles* van DE K. omstreeks 1585 geboren werden, te weten: SARA 1583, ANNETIE 1584, ELISABETH 1587.¹⁾ Voor een bezoek van TRELLO's dochters, *q.q. temps après* 1585 konden zij dus niet in aanmerking komen. Ik hecht er aan om dit alles uitvoerig te bewijzen, omdat, in verband daarmee, uit de woorden: „*feu leur Sr. et Père*” blijkt, dat CH. DE TRELLO reeds in 1615 niet meer tot de levenden behoorde.²⁾ -

Men kan door DE KAMPENEER's aantekening ook vrij zeker aannemen, dat TRELLO's dochters, wier geboortejaren (behalve dat van WALBURCH) onbekend zijn, ongeveer van den leeftijd van die van DE K. waren.

Wie nu met „la 2ième et la 4ième” bedoeld worden, is niet met zekerheid uit te maken. Toch, dunkt mij, kunnen het slechts LUCRETIA en BARBARA geweest zijn. Immers SARA, die in 1608 de tweede vrouw werd van FR. VAN DORP, was toen (1615) sedert drie jaar weduwe, en WALBURCH, in dat jaar 27 jaar oud, was naar alle waarschijnlijkheid reeds gehuwd met FR. WZ. VAN SANTEN te Delft.³⁾ Op de beide laatste kunnen de woorden van DE KAMPENEER dus moeilijk slaan.

De karakterteekening van DE TRELLO door een man, die hem blijkbaar hoogschatte, doet hem in een zeer eigenaardig licht verschijnen. Al laat DE KAMPENEER het ook voorkomen alsof de slechte toestand van TRELLO's geldmiddelen (wij hebben hierboven een kijkje daarin kunnen nemen), hem ten spot der hovelingen deed strekken, toch ontkent hij niet, dat *ledit personnaige* zeer zonderling was in zijn wijze van optreden en spreken, en voor zoo vreemd en buitensporig gehouden werd, dat hij als de nar van Prins MAURITS en het geheele hof bekend stond.

1) FERWERDA, *Adelijk en aanzienlijk wapenboek van de zeven provinciën*. Leeuw. 1760. I. 3^e stuk (Genealog. v. Oude aanzienel. familiën in Friesland.)

2) En niet in 1630 overleed, als in de Dietsche Warande v. 1869, blz. 482 wordt medegedeeld.

3) Den leeftijd van FR. WZ. v. SANTEN kan men eenigszins opmaken uit de volgende jaartallen: Hij was schepen van Delft van het jaar 1626—28. In 1629 wordt hij tot schout benoemd, welke betrekking hij bleef vervullen tot 20 Dec. 1675 toen hij overleed. (Zie *Beschrijving der stad Delft* enz. bij REINIER BOITET. 1729. III Hoofdst.) WALBURCH DE TRELLO was dus waarschijnlijk eenige jaren ouder dan haar echtgenoot.

Voor al schijnt ook aanleiding tot spotternij gegeven te hebben: *la réduction de sa condition première*, namelijk zijn afzetting als schout van Utrecht, en het komt mij voor, dat LEDENBERCH's raad om te „wachten van meer te burgen” ook wel de algemeene denkwijze der hovelingen over den ex-schout bevat zal hebben. Tevens kan het „au regard d'autres petits espagnons” niet ontgaan zijn, dat Ridder CHARLES na ongeveer tien jaren nog geen rekening en verantwoording had afgelegd en zijn opvolger in het schoutambt voor de schulden had laten zitten.

Zoodanig „mis au blanc” zijnde, geeft het voor de nagedachtenis van den Bevelhebber van Loevesteyn niet veel, of „des inventions piés et assez doctes” al gunstig van hem getuigen, en of DE KAMPENEER ook al in het rijmpje als verschoonende verklaring meent te kunnen samenvatten: dat hij die, als TRELLO, geen kroonen heeft te verbanken daarom bij de rijke zotten nauwlijks twee blanken waard is.

Het meest moeten evenwel zijne nagelaten betrekkingen onder zulke omstandigheden geleden hebben. Hoe zijne weduwe, ofschoon zij den naam VAN PERSIJN (een Delftsche regeeringsfamilie) droeg, herhaaldelijk nu hier dan daar om onderstand moest smeeken en die bij gratie nog ontving, heeft zoo even reeds ons medelijden opgewekt. Dat TRELLO's dochters, en, naar ik meen, LUCRETIA en BARBARA in 't bijzonder, in haar jeugd de gevolgen van „l'esprit gay ou bizarre” haars vaders moesten ondervinden, en daardoor veel te lijden en te verduren hadden, zal zeker met niet minder verwondering gelezen worden.

Vanzelf doet zich de vraag voor, onder welk opzicht de twee dochters van DE TRELLO wel zooveel hadden uit te staan. Natuurlijk zullen de spotternijen *des légiers et esventez courtisans*, die de vader moest hooren, ook zijne dochters niet onthouden zijn geworden. Doch ik meen, dat het geen gewaagde of onjuiste gevolgtrekking is om aan te nemen dat haar lijden, ook voor haar, voornamelijk uit den slechten staat harer geldmiddelen zal gesproten zijn. Onder het beheer haars vaders toch zal die toestand wel zeer treurig zijn geworden. Want hadden de dochters, na 's vaders dood, eenig vermogen bezeten, dan zouden ze ongetwijfeld haar moeder hebben ondersteund en voor deze, op haar hoogen leeftijd, de vernedering van de herhaalde requesten om onderstand wel onnoodig hebben gemaakt.

Het is dus vrij zeker dat LUCRETIA en BARBARA (de beide andere zusters waren, de een gehuwd, de andere weduwe, en dus wel niet onverzorgd), althans gedurende langen tijd, in bekrompen omstandigheden verkeerd hebben, en dat eerstgenoemde, behalve aan *Oogentroost* op later leeftijd, wellicht ook dikwijls aan stoffelijke vertroosting behoefte gehad zal hebben.

Hij die haar de eerste in zulke schoone en wijze verzen toebrecht, heeft ook steeds van groote belangstelling in DE TRELLOOS blijk gegeven. Wij zagen reeds, dat CLARA VAN PERSIJN o. a. ook aan zijn voorspraak op haar ouden dag de toelage van de Staten van Zeeland te danken had, en de eerste verzen van HUYGENS' *Oogentroost* leeren ons, dat hij in zijn jonge jaren ook reeds zeer goed met LUCRETIA bekend was, al veel met haar

omging, en zij niet „vooral in de jaren 1640—50 in HUYGENS' kring”¹⁾ schijnt verkeerd te hebben.

Hooren wij CONSTANTIN zelfen zijner vriendin dien ouden tijd nog in 1647 in herinnering brengen:

„Verdenckt den Dichter niet, die desen rijm belcidt:
Hy heeft U vander jeught met ydel' vrolickheit,
Met jock voor jock bericht;²⁾ en 't docht hem, in die jaren,
Dat woorden sonder sout en lacchen susters waren,
En 't docht u even soo. Nu weten Ghy en Hy
Het suer en 't soet gesicht te stellen, naar het zy.”³⁾

Met deze inleiding draagt HUYGENS zijn zeer wijdloopig leerdicht aan PARTHENINE op, en nog niet is de aandacht er voldoende op gevestigd geworden, dat er werkelijk nog voorbeelden over zijn van deze „ydel' vrolickheit”, van de *jock* en het *lacchen* van CONSTANTIN en LUCRETIA.

Zij zijn voorhanden in de niet voltooide uitgave der *Volledige dichtwerken van Constantijn Huygens, onder toezicht van Dr. N. Beets*⁴⁾, en zij verleen ons werkelijk een geheel nieuw en verrassend inzicht in LUCRETIA's jongere jaren en haar karakter op den leeftijd, toen zij toch reeds de 3 kruisjes wel bijna achter den rug had. Ik wensch uit den inhoud dier versjes hier een tafereeltje te schetsen, niet slechts van CONSTANTIN's verhouding op 23-jarigen leeftijd tot zijn veel oudere vriendin LUCRETIA VAN TRELLO, maar ook van hun Haagsche omgeving in het jaar 1619.⁵⁾

1) JORISSEN blz. 294.

2) *Bericht*; BILDERDIJK voegt hier aan toe: „lees berecht” en de Heer EYMAEL verklaart dit woord met *besig gehouden* (bl. 119.) Mij dunkt dat HUYGENS hier in dit woord niet slechts de beteekenis van *onderrichten* heeft willen leggen, maar ook die van *terecht wijzen, leiden*. En ik word in mijn meening versterkt door de hierna volgende versjes uit 's dichters jonge jaren, waaruit men zien kan dat hij werkelijk zijne vriendin met „jock voor jock” *terecht wijst* dat zij is: „zoo licht van belghen.”

3) Editie BILDERDIJK, Dl. I. bl. 259.

De Heer EYMAEL schijnt in zijn zeer schrandere verklaring (bl. 118.) van deze verzen te meenen, dat H. bedoelt: „Het leek U en mij in de jaren *onzer* jeugd” enz. Het komt mij voor dat de dichter met de woorden: „vander jeught” slechts zeggen wil: „van *mijn* jeugd.” CONSTANTIN kan toch niet bedoelen dat LUCRETIA ook maar ongeveer zijn leeftijd had, zij was veel ouder dan hij. Immers bij haar overlijden in 1663, ja, reeds vroeger in 1644 („Maeghd, onversleten, onverslijtelicke Maeghd.”) verkondigt HUYGENS als een bijzonderheid, dat zij hoog bejaard was (zie het grafschrift: Sneldichten: Boeck XXI. 109. „Haer leven was soo hoogh in 't jaren-tal geresen; sy scheen onsterffelick” enz.) Ware LUCRETIA nu van Hs'. leeftijd (geb. 1596), dan zou zij bij haar overlijden slechts \pm 67 jaar zijn geweest, een ouderdom waarop 's dichters woorden volstrekt niet toepasselijk zijn. Een zeer hooge leeftijd is daarbij in de familie TRELLO-PERSIUM geen zeldzaamheid: L's moeder CLARA wordt in 1618 reeds vermeld in „haer hoogen ouderdom”, en in 1630 leeft zij nog. WALBURCH werd, zooals de Heer E. mededeelt, over de 100 jaar. *Naar ik gis*, was LUCRETIA zeker 20 jaar ouder dan HUYGENS, en dus, toen zij de Oogentroost ontving, zoowat 71, en bij haar overlijden 87 jaar, eigenlijk toch nog geen leeftijd om met zooveel ophef te vermelden!

4) re. Afl. bl. 49, volg. De Heer LEENDERTZ wijst daar ook op het verband tusschen de verschillende stukjes, die op LUCRETIA betrekking hebben. Aan de lijdensgeschiedenis van de beide verschenen afleveringen behoef ik hier niet te herinneren. Men zie Dr. PENON's Bijdragen enz. III. 175 volg.

5) Prof. JORISSEN zegt (t. a. p. bl. 43) van dit tijdperk in HUYGENS' leven: „Van zijn verkeer in de Haagsche kringen is geen stellig spoor overgebleven.”

In d^g jaar, den 11 Februari, was HUYGENS te Amsterdam in kennis gekomen met ANNA ROEMER VISSCHERS en, als ieder die haar talenten bewonderen mocht, tot in de wolken opgetogen door haar „over-vrouw verstandt” en kunstvaardigheid in het glasgraveeren. Ja, den 11 November ontvangt de dichter RUTGER WESSEL VAN DEN BOETSELAAR Vrijheer van Asperen, van den jeugdigen HUYGENS nog: „*Yet Boerighs*,”¹⁾ met andere woorden, een boerenliedje, waarin CONSTANTIN, als boerenherder vermomd, al de verdiensten, al de macht en kracht van zijn luitspel opsomt, om ten slotte zijn speeltuig toe te roepen:

»Luyt, te veel gepresen Luyt,
Stopt u snāren, Anna fluyt.”²⁾

Natuurlijk moest onze dichter ook bij zijn trouwe, door hare latere geestige brieven bekende vriendin DOROTHEA VAN DORP³⁾ al zijn gevoelens en bevindingen uitstorten. Wat hij haar over ANNA mondeling heeft medegedeeld, weten wij niet, wel dat hij aan

»Thé, de soetste van ongs bueren”⁴⁾

ook het Haagsche Boerenliedje toezond

»Met ien veersjen drie off vier,”

en daarbij onder meer een beschreven glas, waarschijnlijk een kunstwerk van ANNA ROEMERS. Hij voegt daarbij, dat de zanger van het boerenliedje (HUYGENS-zelf) zoo verwend is dat hij, zoo hij zijn wil deed, niemand prijzen, niemand minnen zou,

Dan de soetste fraeyste meyt
Die oyt aerd edregen heyt,
Waer by all' ongs aare troosjes
Komen lijck verlepte roosjes
Lijck ien knip-slach by ien worp
Lijck ien huysien by ien *Dorp*.

Wie dat voortreffelijke meisje was, moest het Boerenliedje oplossen:

as je 't hebt elesen,
Raet wie mach het meysien wesen:
Asje siet op 't schreeven glas
Denckt wie dat het knechje was.

¹⁾ Zie CONSTANTINI HUGENII Equitis Otiorum L. VI. Harlemi, 1634 p. 473.

²⁾ Zie *Volledige Dichtw.*, enz. bl. 45 afl. I.

Hoe ANNA wederkeerig HUYGENS luitspel waardeerde ziet men bij BEETS, ANNA R. VISSCHER, *Gedichten* II 48 en in de daar voorafgaande inleiding.

³⁾ Zie *Dietsche Warande* Dl. VI. 477 volg. en JORISSEN bl. 294 volg.

⁴⁾ *Voll. Dichtw.* bl. 48. DOROTHEA woonde, zoowel als HUYGENS, in 't Voorhout. (Zie o. a. *Volledige Dichtw.*, bl. 8, en JORISSEN bl. 172.)

Zoo besluit CONSTANTIN zijn berijmd brieftje aan DOROTHEA. Ik lees hieruit duidelijk, dat hij ANNA ROEMERS en zich zelven bedoeld heeft. ¹⁾ Gelijk wij straks zien zullen, namen de Haagsche „troosjes” waaronder LUCRETIA, het echter geheel anders op.

Met zooveel ophef de schoone gaven van een andere jonge vrouw te roemen, dat mocht en dorst HUYGENS tegenover zulk een vriendin, met zóó een goed, oprecht hart als DOROTHEA, zonder te vreezen dat dit haar hinderen of haar naijver zou opwekken. Maar, o wee! hetzij de vriendin niet zwijgen kon, of graag pronkte met CONSTANTIN's verzen, zijn rijmpje op „de soetste fraeyste meyt” kwam de „aare troosjes”, die H. bij „verlepte roosjes” had vergeleken, ter ooren, en het behoeft geen nadere omschrijving welke uitwerking dit had.

De diepgegriefde Haagsche schoonen meenden niet anders of de loftuitingen in de versjes waren aan DOROTHEA gericht, waardoor haar bloed kookte van verontwaardiging en afgunst. De niet meer jonge, doch zeer schrandere LUCRETIA VAN TRELLO ²⁾ maakte zich de tolk der jaloezie van hare medezusters in *Der dorpen dorp*. CONSTANTIN ontving van haar een lang niet malsch briefje, waarschijnlijk op rijm, dat echter niet meer voorhanden is en slechts uit HUYGENS' versjes kan worden aangewezen.

Dit alles moet geschied zijn kort voor 20 November van datzelfde jaar, want op dien dag zette CONSTANTIN zich ter neder en schreef: *raptim et ludibundus, vix tribus horis!* een antwoordje aan het „Grilligh trilligh Trilloos kindt,” dat zoo eigenaardig is en zoo een karakteristieken blik geeft op beider vriendschapsbetrekking, dat ten minste de inhoud er van hier niet mag ontbreken. Ziehier den aanhef: ³⁾

Grilligh trilligh Trilloos kindt
'Khadje dapper wel esint
Waerje niet zoo licht van belghen,
Dat en ken ick niet verswelghen
Datje zoo soudt mitter vaert
Raecken op je groote paert;
Om de hoop onnoosel grillen
Die me lestercys ontvillen
Tusse waeck en slaepe schier
'Savents, schat ick, byde Vier,

¹⁾ Immers de woorden: „als je 't hebt elesen” kunnen slechts op de „Haagsche Boerenjool” slaan, als het laatstgenoemde van de versjes die H. aan DOROTHEA zendt. En in dit herderslied is slechts sprake van ANNA ROEMERS, terwijl het juist moet oplossen: „wie mach het meysien wesen”. De regel: „Lijck ien huysien by een *Dorp*” kon overigens wel tot een andere uitlegging aanleiding geven, zooals werkelijk in HUYGENS' tijd geschied is. Leest men echter nauwkeurig, dan zegt de dichter: De andere troosjes staan tot ANNA ROEMERS, o. a. als een huisje tot een *Dorp* staat, en stelt daardoor zijn beide vriendinnen A. R. en DOR. v. D. te zamen tegenover de „verlepte roosjes”, namelijk de andere Haagsche meisjes.

²⁾ Mocht men soms twijfel opperen of wel LUCRETIA en niet een harer zusters door HUYGENS in deze gedichten bedoeld wordt (omdat H. den voornaam niet uitdrukkelijk vermeldt), dan wensch ik er op te wijzen, dat slechts van LUCRETIA bekend is dat zij in vriendschapsbetrekking tot hem stond, en dat ook zij alleen, onder haar zusters, zich met letteren heeft bezig gehouden.

³⁾ Zie het geheel: Voll. Dichtw. bl. 49.

Om en onbeschoft versieren
 Om en onbedocht vercierien
 Datje giste t'jouwer schandt
 In men rijmpge was eplandt.

„Ik moet je eens een „kunstge” leeren, gaat de geestige dichter voort; veronderstel, ik had eens van een meisje kwaad geschreven en verteld, om een ander te prijzen en het onderscheid aan te toonen dat tusschen haar en het andere bestaat. Zou je dat alles dan zoo grif gelooven, als je het te lezen kreeg? Maak dat je eerst eens leert kennen wat de mannen voor lui zijn, en wat de vrouwen al van hen te lijden hebben. Dit moet je van mij hooren: geen man is zoo oprecht of eenvoudig, dat hij geen leugens verzint om de hoedanigheden van zijn meisje te prijzen. Meisjes, ik maak professie van te liegen als ik met jelui in aanraking kom. Als je mij dus allerlei lof hoort verkondigen over de schoonheid van een meisje, zegt dan maar: die slimmert maakt ons wat wijs. Maar een malle wijsneus zal zeggen, dat liegen zonde is. Vaer, al weet je meer dan ik, laat je niet beetnemen, want alle vrijen is liegen; maar die leugens dienen ergens toe: want evenals men groote heeren veel hooger prijst dan zij verdienen, eveneens gaat het met de vrijers en vrijsters, zij prijzen elkander hemelhoog, dat is te zeggen: ze noemen elkaar zooals ze elkander het liefst zien zouden.

„Maar het is genoeg; nu zal je wel weten waar het eigenlijk alles op neerkomt wat ik laatst zeide om een meisje te „bestieren, die” ik

Liever sie as alden dach
 Daer ick me in deucht en eeren
 Wonder wel ken ackerderen,
 Die ick lieff heb met een maer,
 Niet as Vrijster maer as Caer.¹⁾

„Zou je nu daarom kijven en kribben, dat kan ik nooit denken; maar in trouwe, doe nog veel meer dan dat,

'Klaetje grollen, 'klaetje morren,
 'k laetje grimmen, 'klaetje knorren,
 Quelligh krelligh Trelloos kindt
 'kHebje al ewewel esint.

In het bovenstaande vinden wij er een voorbeeld van, hoe in die jaren voor CONSTANTIN en LUCRETIA:

„woorden sonder sout en lacchen susters waren,”

¹⁾ Deze woorden slaan op DOR. v. DORP en geven meteen H.'s verhouding aan tot zijn vriendin. Zij zeggen echter niet méér, dan dat het pas aangehaalde liedje („Thé, de soetste”) aan DOROTHEA gericht was, en sluiten niet uit dat H. met „de soetste fraeyste meyt” in dat gedichtje, ANNA R. bedoeld heeft.

en hoe hij met het „cribbigh” karakter van zijn vriendin wonder wel wist om te springen. Hij stond dan ook met haar op te goeden voet om zulke booze luimen veel te tellen.

Evenwel van de andere „troosjes” kwam het *knechje* niet zoo gemakkelijk af. Wat er naar aanleiding van dat onschuldige versje aan „Thé, de soetste van ongs bueren” al is voorgevallen vult menige geestige bladzijde in de eerste aflevering der gestaakte HUYGENS-uitgave.¹⁾ Doch aangezien LUCRETIA VAN TRELLO daar verder niet meer op 't tooneel verschijnt, komen die verzen hier minder te pas. Slechts de afloop van het geschil, zoo vol jaloezie, wil ik hier nog mededeelen.

Naar HUYGENS' voorstelling, in zijn „Verantwoordinghe” aan de „Haegse kindre,” werd het voorgevallene met het briefje zóó bekend, dat

Daer 't Noordende, daer de Plaets
Daer de Vijver-berghsche boomen
Off van spreken off van droomen,

daarom wil de dichter, na een week of drie, vicr, toch eens wat meer over die geruchten vernemen, en richt zich tot het eerste 't beste jonge meisje dat hij ziet. Deze „Cleuter”²⁾ komt direct voor den dag met het schriftelijk antwoord van LUCRETIA aan HUYGENS:

„Kijck, Cabouter, hier is 't briefje
Datje lest en seker liefje
Op je hacken heyt estuert,

— zoo begint het meisje CONSTANTIN aan te spreken, —

Doe je ginder in je buert
.
Sucke malle parte stelden
Datter scheen in 't heel' A. B.
Ghien zoo costelicken D³⁾
Van sen leven waer te vinne
Om en rijmpge te beghinne.

1) Bl. 52—64. Tvrouwe-lof alias mans handt boven. Boertighe verantwoordinghe aende jeught van Tsgravenhaegen (v. 23 Jan. 1620) Verder bl. 70—74. „Roose mongkie, krale lipgies” enz. (aan een zekere MAEYKEN DE BIE,) Al deze versjes zijn bijzonder geestig en, evenals de voorgaande, in boerenplat gedicht; ik kan den lezer aanraden ze eens na te slaan om niet al te uitvoerig te worden, is in deze bladzijden slechts zeer weinig er uit aangehaald.

2) Uit deze verzen die aan 't einde der *Verantwoordinghe* voorkomen: (bl. 62).

Maer geluckich mach hem roemen
Die uyt allerhande bloemen,
Die uyt allerhande ruycht
Mette *Byetges* heunich suycht.

besluit ik dat de „cleuter” niemand anders is dan dezelfde MAEYKEN DE BIE, een ander Haagsch *troosje*, die wij straks nog zullen zien verschijnen.

3) DOROTHEA, aan wie het rijmpje, waarin ANNA ROEMERS zoo hoog gesteld werd en de „aare troosjes” er zoo slecht afkwamen, *gericht* was.

En verder verwijt zij hem alles wat ons reeds bekend is van de „verlepte roosjes.” De „Juffer”, die zijn versje ontvangen had, noemt zij echter niet, wel het liefje dat hem die verlepte bloemen

Zoo suer op doen breken heyt.

Zij meent dan al heel goed op de hoogte te zijn: de „hooghe tarme” van het ons niet bekende antwoord (van LUCRETIA) laten haar geen twijfel:

Die dit stickgen heeft versint
Is 't beroemde Visserskint,
Anne fleurte van je nati
Ienich Hollancks reppetaci
Trouwe voorspraeck van ongs eer
Duysent dancken en noch meer
Duysent groene Lauwer-croonen
Moeten jou de moeyte loonen
Eere zy de cloecke hangt
Die de spotter brocht te schangdt.

Doch CONSTANTIN weet wel beter dat de „wijse Anna” niet de schrijfster is, en schande roepend over den Haag zegt hij: „Kan men nu een ROEMER-dicht niet onderscheiden van een grapje,

„Dat ick voor en puer genuchgie
Van en vrolick Juffer-dier
'S morghens op men bedde schier
Buers-gewijse quam t'ontfange, 1)
Daerse, loof ick, niet zoo langhe,
(Want ick hebb' al starcker pangt
Van her ongemeyn verstant)
Hadd' me kenne besich wesen
As veel andre om te lesc.”

En zulke „blaeuwe bloemen” durft men in den Haag voor „Amsterdamse schrifte” aanzien! „Foey! die misslach is te groot!” JANUS DOUSA, leefde hij nog, zou er zijn zinnen bij verliezen!

En zoo toont onze dichter, nog in menig geestig versje, zich tegen *de Cleuter* „deughdelick” te kunnen „verwere”: aan zijn betoog komt haast geen einde. Ten slotte wil hij wel toegeven, — ook met het oog op de „wijse ANNA”, —

„Datter ongder duysent leuren
Wel en moye paerel leyt
Die wat meer is as en meyt;”

1) Woonde LUCRETIA dus ook in HUYGENS' buurt?

doch, zegt hij er bij, als om de „verlepte roosjes” in den Haag weer tevreden te stellen: daarom behoeft men niet uit Holland te loopen, die weet ik hier, in den Haag, nog wel aan te wijzen. Ik zie echter graag eens iets bijzonders, ik behoor ook tot die gekken die door iets zeldzaams worden aangetrokken, daarom dus:

„Om en mans-gelijke meyt 1)
Om en relick wijff te kenne
Wil ick vliegghen en niet rennen.”

Bij dat alles besluit HUYGENS met te verzekeren, dat alle meisjes gerust kunnen zijn, want dat hij „van vrijen noch van raesen” afweet. Tegen

..... sucken cloken spreker
Sucken elequenten tong,

is zelfs de spraakzame MAEYKEN niet bestand: zij laat hem praten en druipt af.

Maar zelfs het volgende jaar, toen HUYGENS te Londen was,

„Daermen mannen Engels hiet,”

schijnt Joffrouw DE BIE zich nog gewroken te hebben over haar nederlaag, door een ander voor haar een gedichtje te laten opstellen aan het adres van CONSTANTIN, dat hem echter hartelijk deed lachen en haar toeroepen:

„Wie mach toch den brodder wesen
Die sen onverstandich lesen,
Jou ter schande, myn ter spijt,
Nae soo menigh maenden tijdt
Na becans en coppel jaren
Voor de Werrelt comt verclaren !” 2)

Toch oordeelt hij ook deze versjes nog een antwoord waardig en begint hij met het meisje den wijzen raad te geven, van zich toch nooit achter een ander te verschuilen, en gaat daarna zijn vroegere versjes verklaren, hij eindigt met het „Peerel-bietgie” bij hoog en bij laag te verzekeren, er nooit aan gedacht te hebben om haar „renemeë te krenken,” noch haar „beteyckent off beticht” te hebben.

Dit schreef CONSTANTIN den 7 April 1621 te Londen, en reeds den 30^{en} van dezelfde maand was hij in 't vaderland terug. 3) Of men hem toen nog zijne argelooze doch geestige rijmpjes en al de opschudding, die zij onder de Haagsche troosjes veroorzaakt hadden, heeft nagehouden, vind ik niet vermeld; aan de vriendschap tusschen hem en *Trilloos kindt* hebben zij blijkbaar geen afbreuk gedaan.

1) *Mans-gelijke meyt*, vglk. hiermede CONSTANTIN's lof van ANNA's *oer-vrouw verstandt*. (*Voll. Dichtw.* bl. 47.) Deze uitdrukkingen zullen wel op één en dezelfde persoon slaan.

2) *Voll. Dichtw.* bl. 72.

3) Dagboek; uitg. v. UNGER, bl. 10: 30 *Aprilis reversus*.

Is het ter herinnering aan die jaren dat HUYGENS, toen zij beiden

„Der stormen en 's geruchts der straten even moê" ¹⁾

waren, haar in zijn *Oogen-Troost*, misschien half ironisch, nog deze verzen (in 1647) toevoegt?

„k Wil van geen Liefde spreken:

„Wy waren oock eens jongh: maer onder die gebreken

„En lagen wy noyt sieck." ²⁾

Meende de dichter deze woorden in ernst, dan veronderstelde hij bij PARTHENINE toch een zeer kort geheugen. Immers, mag men de geestige snapster gelooven die HUYGENS, tijdens zijn derde verblijf in Engeland ³⁾, van al het Haagsche nieuws op de hoogte hield, — men moge DOROTHEA VAN DORP onbescheiden vinden, dat zij onwaar was is nog niet bewezen, — kan men haar brieven dus als een vertrouwbare bron beschouwen, dan leeren haar *bulletins* ons o. a. over LUCRETIA en, wat HUYGENS noemt: *dié gebreken*, de volgende telegram-achtige bijzonderheden:

24 Maart 1622(?); *Den Trello compt in den Hag.* ⁴⁾

12 Mei 1622(?): *Den Trello is inden Hag.*

23 Mei 1622(?): *Den Trello is noch hier, noch begeerich naer den man.*

30 Mei 1622: *Den Trello doet ue seer groeten, en het schoone kint oock* ⁵⁾

DOROTHEA had dus haar nicht LUCRETIA gesproken en van haar de groeten voor HUYGENS ontvangen; waarschijnlijk echter zal „DEN TRELLO" haar het intieme bericht van 23 Mei wel niet hebben opgedragen. Neemt men in aanmerking hoe lichtzinnig en oneerbiedig zij zich tegelijkertijd uitlaat tegen CONSTANTIN over zijn, door hem zoo hooggeschatte vriendin ANNA ROEMERS ⁶⁾, dan zou men allicht denken dat een bui van kwaadsprekendheid haar al dat gespot over de beide vriendinnen van HUYGENS, die in den Haag te gast waren, in de pen gegeven kon hebben. DOROTHEA schijnt het evenwel niet zoo geheel en al mis gehad te hebben dat LUCRETIA was: *noch begeerich naer den man!* HUYGENS zelf toch heeft ons het bewijs bewaard, dat er werkelijk in dat tijdperk van 1622—23 aanleiding geweest kan zijn om van de „onverslijtelicke Maeght" zulk een bericht over haar innigste hartsgeheimen naar Londen over te brieven.

In de tweede aflevering ⁷⁾ der onvoltooide uitgave van HUYGENS' *Dichtwerken*, is

¹⁾ Edit. Bilderdijk, Dl. I. bl. 261.

²⁾ Aldaar, bl. 275.

³⁾ Van 5 Dec. 1621 tot 13 Febr. 1623. (Dagboek bl. 10.) Volgens DR. JORISSEN (bl. 129.) was HUYGENS reeds 13 Januari 1623 terug en bij de bruiloft van JOHAN DEDEL en ISABEAU VOGELAER tegenwoordig.

⁴⁾ *Dietsche Warande*. Dl. VI bl. 479—484—485.

⁵⁾ JORISSEN t. a. p. bl. 385. Over het *schoone kint*, HUYGENS' toekomstige vrouw, zie JONCKBLOET, *Gesch. der Ned. Letterk.* 4^e Dl. bl. 68 (3e druk, 1882.) Ook over het juiste tijdstip van DOROTHEA's brieven (1622). JORISSEN stelt dezen in 1624, hetzelfde jaar van de vijf andere in de *Dietsche Warande*.

ANNA ROMMERS is hier met haren man.Ik sou qualijk worden om sulken ouwen crijng soo mal te sien." Enz. gelijk bekend is,

⁷⁾ Bl. 147.

voor het eerst afgedrukt een zesregelig versje, dat onder de biographische bijzonderheden van LUCRETIA niet mag ontbreken.

CONSTANTIN zendt haar, nadat hij den 13 Februari 1623 uit Engeland is teruggekeerd, in September daarop het volgende gedichtje:

EEN SIECKE VRINDT
AEN TRELLOS KINDT.

Gouwe Gouwbloem van Ter Gouw
Wist ick wie u plucken souw,
'K paerden hem van desen dach
Mette wijste Bloeme-sotten
Diemen oyt voor Bloeme-potten
Goudt ter Gouw besteden sach.

febricitans. Hag. 19 7b. 1623.

Hoe raadselachtig dit briefje ook zij, wat de bedoeling er van is valt niet moeilijk te verklaren. LUCRETIA is blijkbaar tusschen 1622 en 23 (wellicht om geldelijke omstandigheden ¹⁾) naar ter Goude, of gelijk men nu gelatinizeerd zegt: *Gouda* verhuisd. ²⁾ HUYGENS schijnt vernomen te hebben, dat er kans bestond, dat de „Gouwe Gouwbloem” aldaar geplukt zou worden; met andere woorden, dat men zijn vriendin het hof maakte. Maar de vrijer is hem onbekend of slechts bij gerucht bekend. Zijn belangstelling in LUCRETIA's toekomst doet hem zijn koortsigen toestand vergeten, en de „siecke Vrindt” richt een fijn ingekleeden raad aan zijn oude vriendin, die misschien op 't punt stond om een groot besluit te nemen.

Wat kan men nu uit die versjes lezen, die, op 's dichters gewone wijze, door gezochtheid van woordspelingen slecht verstaanbaar zijn? Men houde in 't oog, dat die bloemrijke beeldspraak evenwel niet slechts haar oorsprong vindt in de toevallige overeenstemming van eenige woorden (wat bij HUYGENS vaak voorkomt), doch dat zij werkelijk een dieperen zin heeft. Het briefje aan „TRELLOS kindt” bevat, in een beeld, ontleend aan de toen reeds zoo belachelijk overdreven bloemenhandel, een compliment en tevens een bedekte waarschuwing aan haar, en, van alle bloemrijke woorden ontdaan,

1) Vglk. bl. 282 hiervoor.

2) In het eerste jaar was zij nog in den Haag, blijkens het bericht van DOROTHEA v. DORP. Waarschijnlijk woonde of verbleef zij dus achtereenvolgens in deze plaatsen;

1615 in den Haag.....(het bezoek van de KAMPENEER's dochters.)

1619 nog in den Haag.....(HUYGENS' gedichtje: „*Grillich Trillich*” enz.)

1622 „ „ „ „(„DEN TRELLO is in den Hag”.)

1623 in Gouda.....(„Gouwe Gouwbloem van TER GOUW.”)

1643 te Muiden bij HOOFT te Gast..(Zie Korenbloemen d. VAN VLOTEN bl. 159—60.)

1644 in Delft.....(„Delfs Puyck der onversleten Vrouwen”)

1663 „ „ begraven.....(Zie *Eymael*, bl. 123 en HUYGENS' grafschriften.)

En verder misschien sedert 1643 op „Pasgeld aen der Weide” nabij Delft (Zie HUYGENS' „Andere [verbintnisse] aen den selven” (P. C. HOOFT), Korenbloemen d. v. VLOTEN t. a. p. Ook EYMAEL blz. 124).

Wellicht kan men uit bovenstaand versje lezen dat zij te Gouda geboren is.

willen 's dichters verzen dit zeggen: „LUCRETIA, die als de goudsbloem van Gouda zijt, wist ik wie u tot vrouw zou nemen, dan stelde ik hem reeds heden gelijk met de verstandigste onder de zotte bloemenliefhebbers, die ik ooit te Gouda voor bloemepotten goud zag besteden;” of anders — doch min waarschijnlijk, —: „Al zijn de andere bloemenkooipers zot, die u zou willen hebben, zou ik verstandig noemen, maar tevens een zot indien hij u met zijn goud zou trachten te winnen.”

En wie wenschte dan wel de Goudsbloem te plukken? Dat CONSTANTIN, bevreesd voor een mededinger, met het versje zich zelven wilde aanduiden, kan men niet aannemen. Hij was veel te jong voor LUCRETIA en verlangde daarenboven reeds lang naar het bezit van een andere bloem, die nog niet zeker was naar welke zon zij haar knopje zou neigen. SUZANNA VAN BAERLE toch, die later HUYGENS' vrouw zou worden, twijfelde toen nog of zij haar hart aan CONSTANTINS' broeder MAURITS, aan den weduwnaar HOOFT, of aan een ander zou schenken. Zelfs kort te voren, den 7^{en} September diende HUYGENS nog een *Request aen ANNA en TESS. VISSCHERS*¹⁾ in om haar tusschenkomst in te roepen bij „de moye Maeght” zijn nichtje SUZANNA; en kort daarna, den 26 November, op den bruiloftsday van TESSELSCHADE, was hij in kennis gekomen met dezer Nichtje MACHTELD VAN KAMPEN, ja, voor haar in „vier en vlam” geraakt. Voor LUCRETIA zal hij dus toen wel niet zulke teedere gevoelens gekoesterd hebben. Ook de gemoedelijke, vaderlijke toon, die vooral uit het opschrift spreekt, doet meer aan een raad in den vorm van een compliment, dan aan een liefdesverklaring denken. Men heeft hier geenszins te doen met een schertsend rijmpje zooals er voor een paar jaren tusschen hen gewisseld werden.

Wie die wijze bloemenzot dan moge geweest zijn, — dit valt hier moeilijk uit te maken²⁾; dat er een getracht heeft de Gouwbloem te plukken, komt mij, in verband met, en ter bevestiging van de tijding door DOROTHEA naar Londen gestuurd, niet slechts waarschijnlijk, maar vrij zeker voor. En al wil onze dichter ook na vier-en-twintig jaren tegenover zijn oude vriendin „van geen liefde spreken”, in beider jongere jaren had hij dit wel gedaan; al moet men ook toegeven dat hij die meer af- dan aangeraden had en misschien LUCRETIA belet had van „onder die gebreken” ziek te vallen!

Opvallend is het evenwel dat CONSTANTIN, toen hij, bij het overlijden zijner vriendin, in 1663, in een lange reeks van grafdichten de schrandere vrouw herdacht, in een daarvan

1) *Volled. Dichtw.* bl. 147.

2) Een oogenblik meende ik in den „Bloeme-sott” die „Goudt Tergouw” besteedde, een zin- en woordspeling te lezen op den Utrechtschen plaatsnijder HENDRIK GRAVE VAN GOUDT. Dat deze in den kring: ANNA ROEMERS-HUYGENS-LUCRETIA VAN TRELLO verkeerd kan hebben, is zeer waarschijnlijk door een gedichtje van eerstgenoemde aan hem (Zie BEETS, *Alle de Gedichten van ANNA ROEMERS VISSCHER* D. II. bl. 206-7). GOUDT was daarbij zeer vermogend (Zie o. a. v. d. AA, *Biogr. Woordenb.* Dl. 7. p. 320.): een aanleiding te meer voor HUYGENS tot een woordspeling; en overleed in 1630; in 1624 (HUYGENS' versje is van 19 Sept. 1623) was hij zinneloos geworden door een liefdes-avontuur. Volgens HOUBRAKEN, *Groote Schouburgh* (ED. 1718.) Dl. I. 56, gaf „een juffrouw die graag met hem wilde trouwen, hem iets in, dat in steê van hem verliefd te maken hem het verstant deed verliezen.”

Het is echter verre van mij, om de eerzame LUCRETIA van zoo iets te verdenken, en het blijkt mij ook niet voldoende uit den *zin*, dat HUYGENS met „Goudt” een persoon bedoeld heeft.

geheel anders en met meer juistheid over haar spreekt dan hij in „Oogen-troost” had gedaan. In dat jaar zeide hij niet met zekeren trots, als de liefde minachtend: al waren wij jong, dat gebrek bezat gij noch ik, — neen, hij betreurt „Trellos kindt” zijn geestverwante,

«Die soo welsprekende geen raed en wist tot Ja;
Die soo verstandigh geen verstand en had van trouwen
O Jammer en ô scha
Voor nu en lang hier na!

’t Stuck was te goed om geen Copyen af te houwen.”¹⁾

Wellicht dacht CONSTANTIN in dit grafgedicht nog wel een oogenblik aan den „Bloeme-sott” die haar, de Gouwbloem, had willen „plucken” in 1623! In allen geval drukt hij zich hier juister uit dan een 16-tal jaren vroeger.

In de gedichten²⁾, die HUYGENS in latere jaren aan *Trellos kindt* gewijd heeft, kan men moeilijk een toespeling op hun jeugd aantreffen. Het valt niet te verwonderen, dat noch in *Oogentroost*, noch elders eenige bepaalde herinnering voorkomt aan de jaren toen LUCRETIA en haar zuster „avaient hélas! paties et endurées beaucoup à cause d’aucunes gestes ou manières de faire,” waardoor haar vader zich onderscheiden had, evenmin als een vermelding van haar bekrompen geldelijke omstandigheden. Voor den (in *Oogen-troost*) zoo fijngevoelenden CONSTANTIN zou, ook zelfs een zijdelingsche toespeling op die dagen, in een gedrukt gedicht, zeer onkiesch zijn geweest.³⁾

Toch doen de toon en de aard van dit gedicht, naast al de levenswijsheid en menschenkennis waarvan het overvloedt, hier en daar gevoelen, dat het gericht is aan iemand die, met gelatenheid, veel leeds in een lang leven verdragen heeft, evenals er uit blijkt, dat de dichter toen, kort na het overlijden zijner „Sterre”, zwaarmoedig gestemd was. Op het einde van dit lang-ademig leerdicht komt CONSTANTIN nog tot deze overweging:

„Is dit nu ’t heele pack, zijn wy tot daer toe effen
„En voelden wy ons noyt een ander lemte treffen? 4)
„Wel seven. Maer een oogh, een oogh is sulcken schat!”

Reeds deze verzen kunnen LUCRETIA een lang verleden vol verdriet voor den geest geroepen hebben, zonder dat haar vriend meer deed dan, met een enkel goedgevoeld woord, de overige ziekten of tegenspoeden, die zij verduurd had, tegenover de ramp die haar nu trof te stellen, ten einde die te verlichten.

Het bevreesde ons dus niet, dat HUYGENS, eenmaal aan vervlogen tijden denkend,

¹⁾ Zie SNELD. 112. Korenbl. Boek XXI. (Edit. BILDERDIJK IV, 90.)

²⁾ Deze zijn, behalve *Oogentroost*, „Nieuwjaardicht” v. 1644; Opdracht der „Heilighe Dagen” van 1645, en een reeks grafschriften v. 1663.

³⁾ Vreemd is het, dat dezelfde man zich toen vaak zoo grof en onkiesch uitliet over de heiligste gevoelens van zijn andere vriendin TESSCHELSCHADE (Zie o. a. *De tweede Tessels-schade*, van 1642; Edit. Bild. III bl. 255); en in 1658 een „voderye” als *Trijntje Cornelis* in druk heeft gegeven!

⁴⁾ „Ander lemte,” te weten: als onze oogenkwaal.

zijn vriendin niet duidelijker (voor ons oog) daaraan herinnert. In tegenstelling met hun jonge jaren wisten zij immers nu

„Het suer en 't soet gesicht te stellen, naer het zij,”

en tot zulk een wijze berusting in voor- en tegenspoed waren zij niet gekomen dan na een langdurige en vaak droevige ondervinding.

De voorgaande bladzijden doen, naar ik meen, een nieuw licht vallen op het karakter van CHARLES DE TRELLO en op de vriendschapsbetrekking van CONSTANTIN HUYGENS met het „Delfs Puyck der onversleten Vrouwen”.

Ofschoon slechts *een twint* ten opzichte van alles wat er voor de kennis van den Secretaris van FREDERIK HENDRIK gedaan is en nog te doen valt, moge deze studie toch iets *vromen* aan de HUYGENS-literatuur.

Amsterdam, Maart 1887.

